

Туған жердің тұлғалары

Елінің мақтаншысы

АКАДЕМИК, ҚОҒАМ ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТ ҚАЙРАТКЕРІ, ПАРЛАМЕНТ МӘЖІЛІСІНІҢ ДЕПУТАТЫ КЕНЖЕҒАЛИ САҒАДИЕВТІҢ МЕРЕЙТОЙЫ ҚОСТАНАЙДА АТАЛЫП ӨТТІ

Ермекбай ХАСЕНОВ

Тума талант

Сол күні, сәуір айының жұмасында, ауа райы бұлыңғырланса да Арқа халқы үлкен думанды шаттық

Шынында да бұқаралық ақпарат құралдары Кенжекең ағаның өмірі мен қызметі туралы жариялап, оқырманды серпілтіп тастағалы да қаншама уақыт өтті. Көрнекті ғалымның биік тұлғасын өсем тілмен, терең оймен қорытындылау осы жолы да артық емес.

XXI ғасырда академик Кенжеғали

мемлекет және қоғам қайраткері, Қазақстанның халық жазушысы, мемлекеттік және халықаралық сыйлықтардың иегері, Қазақстан Жоғарғы кеңесінің төрағасы болған, Мемлекеттік хатшы қызметін атқарған, Қазақстан Парламенті Сенатының депутаты Әбіш Кекілбаев. Онымен бірге жұбайы Клара Жұмабайқызы да келді.

Кесем сездің шебері Әбекең – Әбіш Кекілбаев айтар тілегін тек той иесіне ғана емес, оның барша жерлестеріне арнады.

– Мен мұнан жиырма жыл бұрын Торғайдың Сарытүбегіне аяқ басқанда халқымыздың біртуар ұлы, рухани кесемі Ахмет Байтұрсынұвтың мекеніне бардым деп есептедім. Сөйтсем, түбекте тағы да бір ұлы адам дүниеге келген екен. Бұл біздің сүйікті досымыз Кенжеғали Сағадиев, – деп бастады сезін Әбіш Кекілбаев.

Құт дарыған Әулікелдеп Шоқан Уәлиханов атындағы қазақ орта мектебінің мұражайында озат оқушылардың құрмет тақтасына ілінген суретіне назарым ауды. Солардың қатарында Кенжеғалидың суреті тұрды. Сонан барып Кенжекеңді Әулікелдің жігіті деп есептедім.

Кенжекең ерген Торғай аймағындағы сапарда жейдесі атақты Ақкөл келінің суына жуылған Ахаң туған жерде туғанына анық кезім жетті. Бір түбекте дүниеге келіп, бір түбекте бесікке белену сирек кездесетін құбылыс.

Ахаңның кіндік қаны тамған елде Кенжеғалидың да кіндік қаны тамды. Бұл ғажап оқиғаны паш етеді. Кенжекең – Абайдың адамның ба-

даңқы жақсы танылғаны белгілі. Оның белгілі академик екенін мойындайды. Тағамтану институтының директоры, медицина ғылымының докторы, профессор, денсаулық сақтау министрі қызметін атқарған, көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері Төрегелді Шарман-

Медицина ғылымының докторы, профессор, көрнекті қоғам қайраткері, балалар денсаулық саласының кеш басшысы Камал Ормантаев – той иесінің, құрдас досының адамгершілік жоғары қасиеттеріне лайықты баға берді.

Салтанатты жиында естелік ай-



кеңілмен тойлатты. Облыс орталығының ғана емес, аудандар мен қала басшылары, өкілдері сүйікті перзенті Кенжеғали Сағадиевтің 70 жасқа толуын атал өтті. І.Омаров атындағы қазақ драма театрына қолдарына гүл шоқтарын ұстаған қонақтарлық толды. Салтанатты жүргізуші Жасұлан Айсәғалиев құйқылжып ойнап тұрған музыка әуеніне қосылып:

Тудырған текті ұлдарын дана далам,
Уақыт тұлғаларын даралаған.
Айрықша маңыз беріп пікіріне,
Еңбегін Елбасы да бағалаған, –
дел жыр шумағын тегіп тастады.
Сахнаға облыс әкімі Сергей Кулагин кетерілді.

– Құт дарыған мекенімізге сыйлы-сыйлы қонақтар келіп, кетіп жатқанын білесіздер. Бүгінгі қонағымыз аса мейірманды азамат. Мен үшін қадірлі де қадірменді кісі, менің ұлағатты ұстазым, менің мәртебелі ректорым, – деді Сергей Витальевич.

Осылайша толқи сөйлеген аймақ басшысы Кенжеғали Әбенұлы Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың сенімді серігі екенін тілге тиек етті. Өнегелі ұстазынан көп үлгі алғанын мақтаншы тұтты. Той иесіне ізгі тілектер айтып, зор денсаулық, ұзақ ғұмыр тіледі.

Ескерте кетейік, Кенжеғали Сағадиев кезінде Целиноград ауыл шаруашылығы институтының ректоры қызметін атқарғанда Сергей Витальевич Кулагин осы оқу орнында білімге сусынды. К.Сағадиевтің қолынан диплом алды. Ұлағатты ұстаздың үлгілі шәкірті қоғамда белгілі тұлғаға айналып, біздің облысты басқарып отыр.

Қостанай қаласының әкімі Ғауез Нұрмұхамбетов сөз алып, Кенжеғали Сағадиевке қала мәслихаты шешімімен “Қостанай қаласының құрметті азаматы” атағы берілгенін хабарлады.

Айта кету керек, жерлесіміз Кенжеғали Сағадиев Әулікел, Жанкелдин, Аманкелді аудандарының және Арқалық қаласының құрметті азаматы атанған.

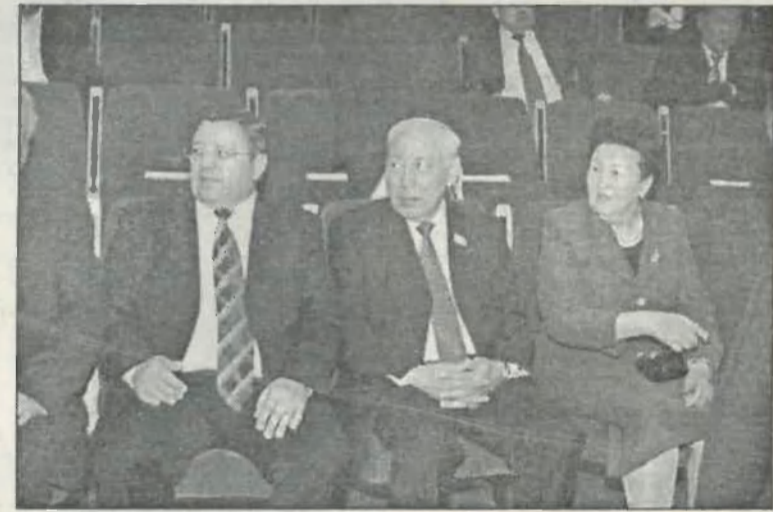
Салтанатты жиында А.Байтұрсынұв атындағы Қостанай мемлекеттік университетінің ректоры Хұсайын Уәлиев баяндама жасады.

– Туған жерінде қошемет көрсетіліп отырған Кенжеғали Әбенұлы туралы сөз сөйлеу әрі қиын, әрі оңай, – деп бастады шешен сөзін. – Оңай болатыны қадірлі азамат туралы еліміздің көрнекті ғалымдары мен қайраткерлері лайықты бағасын беріп жатыр. Мәселен, белгілі қаламгер Әбіш Кекілбаевтың аттерлетіп, арнайы келуінің өзіне неге тұрады.

Сағадиев тәуелсіз қазақ елінің өсіп, еркендеуіне ерекше үлес қосқан қайраткер екенін толық сеніммен айтуға болады, – деді баяндамашы Хұсайын Хасенұлы.

Мұнан ары қарай Х.Уәлиев мерейтой иесінің балалық, жастық, азаматтық шақтарына шолу жасады.

Залға жиналғандар оның сезін ұйып тындады. Әсіресе, қостанай-



лықтар “Біздің Кенжекең” деп мақтан тұтатынын айтқанда тыңдарман да қолдап, дуылдата қол соқты.

Хұсайын Уәлиев езі басқарып отырған оқу орны Кенжеғали Сағадиевке “Құрметті профессор” атағын бергенін хабарлады.

Шешен баяндаманы төмендегідей елеңмен аяқтады:

Қайраткер, ұстаз аға парасатты,
Меңгерген ғылым менен саясатты.

Білім мен қасиетті бір басына,
Құдайым аямай-ақ бере сапты.

Болмайтын сез алғанда күйі бетен,

Әр сөзі ағамыздың жүйелі екен.

Қазаққа Кенжекеңдей ұл сыйлаған,

Ахаң туған топырақ киелі екен.

Ойлаған жердің жайын, елдің қамын,

Ел үшін ет-жүрегі болған жалын.

Кенжекең – бір ғасырда бір-ақ туған,

Ақкелден қанат қаққан ұлы дарын.

Достары “Біздің Кенеш” деп атаған

Жоғарыда айтылғандай, Кенжекеңмен бірге бір топ қонақ келді. Топты бастаушы аса көрнекті

ласы бопуын кексегеніндей қазақтың маңдайына біткен ұлы. Халқымызда “Құдайдың бере салған баласы” деген ұғым қалыптасқан. Қазақ ардақ тұтқан, қадірлеп, сыйлағанын “Құдай берген” деп ризашылықпен тоқмейлсиді. Сондай бағалаған ұлы Кенжеғали Сағадиев.

Негізінде таланттар бір ғасырда бір-ақ туады десек, XX ғасырда Алла тағала Кенжекеңді дүниеге әкелді. Мен оны нағыз тума талант санаймын.

Оқысам, білсем, білімімді толықтырсам деп армандап, талпынған Сағадиев аңсаған арманына қол жеткізді. Еліміздің ғылымының кесегін кегертті. Жастайынан өзін мойындатып, дүниеде тегігін тапқан бір кірпіш екенін ерте сезіне білді. Сөйтіп, ағарту ісі саласында жалындытып, жарқырай білді.

Кенжекең құдай берген адам екені рас. Алты жасында әкесі ұсынған тайға мініп, мал қайыруға қыр асып барып, үш күн жоғалып кеткен. Сол үш күнде оны қасқыр таламаған, түлік алдамаған, бүйі шағып алмаған. Аман-есен табылып, үйіне оралды. Ер жетіп, есейіп, халқына қызмет етті, қызмет етіп те келеді. Әрдайым қызмет етуге жарай берсін.

Сахнаға Төрегелді Шарманов көтерілгенде залда отырғандар дуылдата қол соқты. Халықтың зердесінде оның есімі ғана емес, атақ-



ұлы да ұзақ та, терең кесіліп кетті.

– Біздің Кенжекеңнің тойы халықтық тойға айналды. Таяуда “Әрқашан қоғамның талабына сай ғалым” атты шағын кітап шығардым. Сонда “Жетпіс жас – бұл даналық пен кесемділікке жақындаған тұлға жайында өңгіме қозғауға мүмкіндік туғызады” – деп жаздым.

Шынында да Кенжекеңнің ортаға салған пікірлерінен тіршілікке серпін беретін ерелікті де көресің, жеке тұлғаның ауқымын да сезінесің. Академик Сағадиевтің аумалы-төкпелі кезеңдер мен қималы-қиын сәттерге толы бір дәуірдің кепірінен абыройлы етіп жүргенін санамызға салып саралауымыз керек.

Менің академик Сағадиевпен жақын қарым-қатынаста болған кезім – бұл кісі Ұлттық Ғылым Академиясының Президенті болып жүрген жылдар еді. Оның ұйымдастырушылық қабілеті жөнінде, жалпы адами-азаматтық сипаты жөнінде өз пікірім сол кезеңде қалыптасты.

Бұл кезең академияны реформалау кезеңі еді. Әлеуеті әуе тірегендердің езіне онша абырой бере қоймайтын бұл іс ештеңеден ірікпей, есі кетіп ізденіске кірісетін академик Сағадиевті сынға салды. Жеке басым 1981 жылы КСРО-ның, кейін Ресей Федерациясының беделі мол медицина ғылым академиясының мүшесі бола жүріп, ҚР ҰҒА академигі болып сайлану мүмкіншілігін академик Сағадиев басқарған кезде алдым. Сондықтан да мен оған ризашылық сезіммен қараймын.

Міне, оқырман үшін кітаптан



осындай үзінді беріліп отыр.

Төрегелді Шарманов тойды жасушыларға шын жүректен ризашылығын білдіре келе Кенжеғали Сағадиевтің ғұмырлы болуын тіпеді.

тушылар Кенжеғали Әбенұлының достары еркелетіп “Біздің Кенеш” деп атағанын айтты. Оның жұбайы Нағызтай Әбітайқызы екеуі үш ұлды – Нұрлан, Ерлан, Ерболды тәрбиелеп, азамат еткенін мақтаныш өтті.

Жерлесіміз, мемлекет және қоғам қайраткері, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты, “Нұр-Отан” халықтық демократиялық партиясы фракциясының төрағасы Орал Мұхамеджанов, өз өңіріміздің түлегі, Қостанай облысының ұзақ жыл басшыларының бірі болған, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Бағила Баймағамбетовалар жерлес ағасы Кенжеғали Сағадиевтен үлкен үлгі алатынын айтты. Елге сыйлы осындай ағаның зор жетістіктеріне ыстық ықыласты қуанышын білдірді.

Той иесі Кенжеғали Сағадиев сөз алғанда Қостанайдың жұртына құрметтеп, дәріптегені үшін шын жүректен алғысын жолдады.

Кенжеғали Сағадиевтің адал еңбегі әділ бағаланды. Мемлекеттік және халықаралық марапаттарға, жүлделерге, құрметті атақтарға ие болды. Омырауына жарқыратып Еңбек Қызыл Ту, “Халықтар достығы”, “Парасат” ордендерін тақты және “Қазақстанның еңбек сіңірген ғылым және техника қайраткері” атағын алды.

Мұндай марапаттарға ие болуға Қазақстан Республикасы ҰҒА ҒЗИ-нің халықаралық тығыз қарым-қатынас жасау және зерттеу жобаларын бірлесіп орындау туралы ойын табысты түрде жүзеге асыруы себеп

